

Verslag van de vergadering van de Werkgroep Toegankelijkheid Drenthe op 15 april 2019

1. Opening

Voorzitter Hans Hornstra verwelkomt een ieder.

2. Inleiding door Joop Brink, wethouder van Coevorden

Convenant Dementievriendelijk Drenthe

Joop Brink (foto) heeft vroeger als leidinggevende en bestuurder in de intramurale zorg al veel te maken gehad met dementie: "Daar heb ik wel wat mee!

Gemeenten hebben alle het convenant getekend, maar daar mag het niet bij blijven, Gemeenten moeten nu zelf aan de bak.

Vroeger was de gemiddelde verblijfsduur in een verpleeghuis 3 jaar, nu een ½ jaar. Mensen blijven veel langer thuis wonen of in een woonvorm. Het aantal mensen met dementie verdubbelt in de komende 10 jaar.

Gemeenten zullen de samenleving in moeten richten en moeten informeren over wat het betekent dat je demente medemensen hebt in je directe omgeving. Voor de gemeente betekent het heel veel en voor de supermarkt en voor de burens. Dat is best ingewikkeld. Er zijn speciale 3D-brillen, waarin je kunt zien hoe iemand die dement is zijn omgeving en zijn contacten beleeft. Een echte aanrader, zou je echt een keer moeten doen, dan begrijp je zoveel meer.

Wat moeten we als gemeente concreet doen? Ik neem Coevorden als voorbeeld.

We hebben samen met maatschappelijke partners een tour gemaakt door de gemeente om de bewustwording groter te maken. Daar kwamen echter niet genoeg mensen op af. De volgende stap is cursussen aanbieden over hoe mensen met dementie te herkennen en hoe met ze om te gaan, hoe met ze in gesprek te raken. Cursussen aan bedrijven, aan onze eigen mensen, aan alle verenigingen.

Wij staan als gemeenten nog maar aan het begin en het is ook wel een zoektocht van hoe je dat het beste kunt doen. Dementie krijgt in onze samenleving een vaste plek, maar het moet ook een menselijke en goede plek zijn. We zullen zowel qua inrichting van de gemeente als acceptatie van dementie en van het gedrag van demente mensen onze inzet vele malen moeten vergroten.

Ik hoop dat vanuit de provincie zijn aanjaagfunctie naar gemeenten toe weer op de agenda gezet kan worden. Anders bestaat het gevaar dat dit onderwerp uit de aandacht raakt.

Ook is veel aandacht nodig voor de mantelzorgers. Zij zullen ontzorgd moeten worden. We zullen naar tijdelijke plaatsen moeten kijken en dat is soms nog heel moeilijk, zoals mij onlangs nog bleek.

Je kunt het als gemeente niet alleen doen, je hebt organisaties als Alzheimer Nederland, het Alzheimercafé en de gespecialiseerde verpleeghuizen nodig. Maar je mag mij er wel op aanspreken of ik er voldoende aan trek!

Bouwbesluit

Het Bouwbesluit is een landelijke regeling; die kun je als gemeente niet veranderen. Maar aan de uitvoering kun je als gemeente wel veel doen.

Bij nieuwbouw gelden de eisen van het Bouwbesluit. Bij bestaande gebouwen is het vaak lastiger om de toegankelijkheid te verbeteren, zeker bij historische panden.

Jeroen Veltheer en Gerrit Hidding plaatsen de kanttekening, dat het Bouwbesluit niet of nauwelijks toegankelijkseisen stelt. In Tynaarlo bijvoorbeeld, wordt het ITS Handboek Toegankelijkheid als uitgangspunt gehanteerd voor gebouwen waar de gemeente de opdrachtgever voor is. Gerrit Hidding heeft zelf een Programma van Eisen opgesteld, waarin rekening is gehouden met toegankelijkheid.

Mede op initiatief van de PvdA-fractie heeft de raad van Coevorden een motie aangenomen om aan het VN-verdrag Handicap te voldoen. De PvdA-fractie heeft een uitgebreide schouw georganiseerd in de gehele gemeente. Dat was echt een succes. Op basis daarvan hebben wij onze budgetten aangepast. Het geld is er dus. Bij onderhoud wordt meteen de toegankelijkheid verbeterd.

Onze gemeentelijke gebouwen worden in juni allemaal geschouwd en vervolgens aangepast. Dat zal gebeuren samen met het Gehandicaptenplatform en de Adviesraad Sociaal Domein (ASD). Die schouw zal elke 2 jaar plaats vinden. Onze gebouwen worden toegankelijk gemaakt en ook onze dorpshuizen, ook al zijn die niet in gemeentelijk beheer. Bouwinitiatieven gaan in Coevorden altijd langs de ASD.

Ik hoop dat we Coevorden over 5 jaar een stuk toegankelijker hebben. We hebben natuurlijk geluk dat we de binnenstad helemaal opnieuw in gaan richten. Daar moet je als politiek heel scherp op blijven om die toegankelijkheid echt op de agenda te houden en een vaste plek te geven in al je integrale plannen.

Ondernemers kunnen geen beroep doen op het gemeentelijk budget voor verbetering van de toegankelijkheid. Maar de gemeente kan hen wel op verzoek adviseren.

De gemeente doet overigens ook een beroep op ondernemers. Winkeliers en horeca zetten in Coevorden alles maar op straat: reclameborden, terrasstoelen, enz. Dat staat allemaal in de weg. Een hardnekkig probleem waar de gemeente als toezichthouder best veel in te doen heeft.

Vereniging Drentse Gemeenten

De VDG doet op zich niet erg veel, het portefeuillehoudersoverleg daarentegen wel. Daar staat het voortdurend op de agenda, maar de gemeenten moeten toch zelf aan de bak. Als je er als politiek niet achteraan gaat dan is het ook heel vaak dat het belang van de ondernemer, van de eigenaar de doorslag geeft: het geld speelt een grote rol.

Toegankelijke informatie

We hebben ook gekeken naar de toegankelijkheid van de informatie. Er is in Coevorden nu een communicatieadviseur, die zich helemaal richt op toegankelijkheid en taalgebruik, ook op de website. De ASD toetst regelmatig of de toegankelijkheid verbetert.

Soms is het lastig vanwege het noodzakelijke, juridische taalgebruik. Maar vaak kan het veel

beter. Ook daar moet je veel aandacht aan besteden. Toegankelijkheid voor laaggeletterden is wel een lastig probleem, we kijken of er meer met pictogrammen gewerkt kan worden.

Experimenteergeld

Gemeente Coevorden heeft 1 miljoen euro gereserveerd voor experimenten in de zorg, ook voor dementie. De subsidieregeling moet nog vastgesteld worden. Wie een goed plan heeft voor een experiment, kan daar een beroep op doen.

Jeroen Veltheer: In Tynaarlo is een jaarlijkse subsidieregeling tot stand gekomen waar particulieren een beroep op kunnen doen om de toegankelijkheid te verbeteren.

Verskil in ambitie tussen gemeenten

Inge Oosting bracht het verschil in ambitie tussen Coevorden en Hoogeveen ter sprake. Ondanks de inzet van de PvdA-fractie doen het college en de coalitiepartijen in Hoogeveen weinig. Zij vraagt om goede ideeën zodat ook Hoogeveen actiever wordt in het verbeteren van de toegankelijkheid.

Ideeën:

- *De wethouder houden aan zijn handtekening onder het convenant*
- *Als fractie/afdeling een thema-avond organiseren, waarop o.a. Gehandicaptenplatform en raadsleden worden uitgenodigd, en de uitkomsten via de pers bekend maken*
- *Een schouw organiseren samen met gehandicaptenplatform en zo mogelijk ook de wethouder, ambtenaren en pers bij betrekken*
- *Beginnen met enkele 'quick-wins', die weinig kosten en verhoudingsgewijs veel opleveren.*

ASD en Gehandicaptenplatform

Coevorden heeft een Adviesraad Sociaal Domein ingesteld. Deze bestaat uit 6 leden, die elk een eigen achterban hebben georganiseerd.

Koos Vos: Omdat er ook een Gehandicaptenplatform actief is, is het zaak om goede afspraken te maken zodat de onderlinge verhoudingen duidelijk zijn.

Overleg tussen raad en college in Coevorden

Het college heeft aan de raad geen plan van aanpak voorgelegd. De raad heeft het college aangespoord om de toegankelijkheid te verbeteren en om een dementievriendelijke gemeente te worden. Het college voert dit uit en legt achteraf verantwoording af over de maatregelen die genomen zijn. Vier keer per jaar is er een thema-avond met de raad over het sociaal domein.

En verder is het ook de taak van de gemeenteraad om daar naar te vragen.”

Overig

Jeroen Veltheer: GGZ Drenthe geeft een crisiskaart uit, waarop beschreven staat hoe de bezitter in geval van een crisis het beste benaderd kan worden.

3. Ervaringen van de werkgroepleden in de eigen fractie of gemeente(raad)

De toegankelijkheid bij het stemmen

Wietze de Wind heeft bij een eerdere verkiezing een rondgang gemaakt langs alle stemlokalen en genoteerd welke hindernissen hij in en nabij de stemlokalen zag. Die notities zijn aan het gemeentebestuur overhandigd en die zijn aan de slag gegaan om de stemlokalen toegankelijker te maken. Wietze heeft bij de verkiezingen van 20 maart van dit jaar vast kunnen stellen dat 80% van de problemen is verbeterd. "Het helpt dus wel!"

Jeroen Veltheer heeft gemerkt dat mensen met dementie niet door iemand in het stemhokje geholpen mogen worden.

Voor de bewoners van Visio in de gemeente Tynaarlo zijn enkele extra activiteiten ondernomen. Er zijn eerst gesprekken gevoerd met bewoners en later is er geoefend in een proefopstelling van een stemlokaal. Een groep van 25 bewoners is op 20 maart tegelijk naar het stemlokaal gekomen. Dat is allemaal goed gelopen.

Van deze ervaringen is een verslag gemaakt, dat Jeroen toe zal sturen.

Heleen Langen meldt dat tijdens een instructiebijeenkomst in De Wolden voor leden van stembureaus uitgebreid aandacht is geschonken aan toegankelijkheid.

Betty Hoogeveen vraagt zich af of Drenthe zich niet aan kan melden als proefregio voor experimenten in 2021 voor hulp bij het stemmen voor mensen met een verstandelijke beperking.

Koos Vos: op de lijsten waarmee je je stem uit kunt brengen wordt een te kleine letter gebruikt voor mensen die slecht gezien. Gelukkig was er een loep met verlichting aanwezig (onlangs verplicht gesteld).

Plan van aanpak voor uitvoering van het Convenant Dementievriendelijk Drenthe (en andere aspecten van toegankelijkheid)

Henri Jansen: B&W Westerveld willen samenlevingsakkoorden afsluiten, waarin alles wordt vervat. Mogelijk zal in september het eerste akkoord aan de raad worden aangeboden.

Ondertussen worden wel onderdelen daarvan bekend. De gemeentelijke beweegcoaches hebben een 'dementieplan' ontwikkeld. Er komt een Alzheimercafé en een cursus herkenning van dementie. Verder zijn B&W bezig met toegankelijkheid, zoals bij de Holtingerpoort (toeristisch) en openbare toiletten door de gehele gemeente.

Dat Westerveld de 5e plaats bij de verkiezing van de meest toegankelijke gemeente heeft gehaald, lijkt een beetje tegen ons te werken; we horen vaak: "We doen al zoveel." Terwijl we het idee hebben dat het nog niet echt goed is.

Heleen Langen:

- Het toegankelijk maken van de website van De Wolden is nog niet gebeurd; duurt ontzettend lang.
- Met de uitvoering van het convenant is de Stichting Welzijn aan de gang, maar is nog niet in de raad besproken.
- Subsidiering en toegankelijkheid is door de fractie nog niet aan de orde gesteld.

- <https://onbeperktaandeslag.nl> brengt mensen met een beperking, die werk zoeken, en werkgevers met elkaar in contact.

Wietze de Wind: wij hebben niet gevraagd om een plan van aanpak, maar we zien dat er in de Noordenveld heel veel gebeurt. Hij wijst op de [plannen voor 2 kleinschalige woonhuizen](#) voor ouderen met dementie en voor (jong)volwassenen met een verstandelijke beperking op het terrein De Vluchtheuvel in Norg. Wietze zegt toe informatie hierover te zullen sturen.

Frits Klein Langenhorst: Het is moeilijk dit onderwerp op de politieke agenda te krijgen, maar we doen ons best. Wel een vraag gesteld in de raad over het convenant, maar daar hebben we nog geen antwoord op gekregen. Ander punt waar door de PvdA vaak vragen over gesteld zijn is het centrumplan Roden. [Er ontbreken blindegeleidestroken](#). Er komt niet een helder verhaal van de wethouder op onze vragen.

Toegankelijkheid en subsidieverordening

Is het wel mogelijk om snel de subsidieverordening te wijzigen? Ja, je kunt als raad altijd een aanpassing van een verordening aankaarten en er toe besluiten.

Ralph du Long: De provincie heeft er voor gekozen om de aandacht voor de toegankelijkheid niet in de subsidieverordening te regelen, maar om in de aanvraagprocedure te letten op toegankelijkheid. Dat is een betere oplossing en maakt een bredere toepassing mogelijk. We gaan er nu in de komende tijd op letten hoe dit werkt. De brief van GS, waarin dit beschreven staat, zal nog een keer naar de werkgroepleden worden gestuurd.

Wat het Convenant Dementievriendelijk Drenthe betreft: wij hebben aan de gedeputeerde ook gevraagd om een plan van aanpak.

Vanuit deze werkgroep Toegankelijkheid is aardig wat voor elkaar gekregen. Kijkend naar hoe het gegaan is met het besluit om een 'regenboogprovincie' te worden, zien we dat dit initiatief uiteindelijk door alle Drentse gemeenten is overgenomen. Het zou mooi zijn om aan het begin van een nieuwe statenperiode, samen met de gemeenten, te kijken of wij iets dergelijks maar dan op het terrein van de toegankelijkheid voor elkaar kunnen krijgen. Dat geeft wel (politieke) druk.

De PvdA heeft in het verkiezingsprogramma geschreven dat Drenthe de meest toegankelijke provincie moet worden.

4. Presentatie door Gerrit Hidding, adviseur van de werkgroep

Gerrit (foto) vertelt over zijn eigen ervaringen, waarnemingen en gedachten:

Ik belandde als gevolg van een ziekte in het jaar 2000 in een rolstoel. Toen ik na een half jaar ziekenhuis en Beatrixoord weer thuis kwam, wilde ik zoveel mogelijk het gewone leven weer oppakken. Maar ik kwam er al snel achter dat het in Nederland niet goed was geregeld met toegankelijkheid. Mijn leven stond al op zijn kop, en nu bleek dat ik op verschillende plekken niet goed terecht kon. Een toegankelijk restaurant was toen moeilijk te vinden. Bij de voetbalclub was geen toegankelijk toilet. Op vakantie gaan bleek

ineens een zoektocht naar toegankelijke vakantieverblijven. Destijds naar het theater in Emmen? Zelf mocht ik vooraan zitten, maar mijn metgezel moest achter mij zitten. Terwijl het voor u toch ook heel logisch en vooral gezellig is als je naast elkaar kunt zitten.

Ik kom nu dingen tegen, die ik mij niet voor kon stellen toen ik zelf nog niet in een rolstoel zat. En eigenlijk is het onvoorstelbaar: Nederland scoort op vele facetten heel goed, maar wat toegankelijkheid betreft is Nederland een 'tweede wereldland'. In Italië bijv. wordt een horecavergunning niet afgegeven, als het pand niet toegankelijk is.

Er is in dit verband een groot verschil tussen onwetendheid en onwelwillendheid. Neem bijv. het terras als obstakel. Vaak is dat een kwestie van onwetendheid en zeker niet van onwelwillendheid. Voor onwelwillendheid zullen we regels moeten invoeren, maar voor de vele vormen van onwetendheid is een bewustwordingscampagne nodig.

Het is wat dat betreft in de afgelopen 20 jaar wel beter geworden. Gemeenten en ondernemers zijn er zich nu meer van bewust en denken er wel al over na. Het is een lange weg, maar de weg is wel al ingeslagen. Bij ontwikkelaars en financiers mis ik dit nog wel vaak. In het algemeen kom ik in deze groep nog vaak de blanke, grijze mannen tegen. Die ook gezond zijn. En dat is natuurlijk mooi, ik gun ieder een goede gezondheid. Maar daardoor weten zij niet goed wat toegankelijkheid is en wat dat met je doet. Zij verwijzen naar het Bouwbesluit en verschuilen zich er achter. Dit regelt echter niets over toegankelijkheid. Het Bouwbesluit is voor ontwikkelaars en financiers een excuus. Wanneer zij ervaringsdeskundigen vragen en mee laten denken, ontstaat er een ander perspectief. Net perse beter, maar anders. Ik zit bijv. een halve meter lager dan mensen die staan. Dan zie ik een spiegel op een hoogte van 1.80 meter of een bewegingsmelder voor het licht, die mij niet 'ziet'. Krappe liften waar je gemakkelijk in kan rijden, maar er zelfstandig moeilijk uit komt. Hele kleine dingen, maar daar wordt dus niet aan gedacht.

Een ander aspect is de 'uitgankelijkheid' van openbare gebouwen. Regelmatig schouw ik gebouwen (meestal in opdracht van een gemeente) en ik durf de stelling aan dat 80% van de nooduitgangen van openbare gebouwen niet uitgankelijk zijn voor mensen in een rolstoel. Ook stel ik vast dat in zeker 80% van de openbare gebouwen geen ontruimingsoefeningen gedaan worden met personen in een rolstoel.

Binnenkort is er een gesprek met de brandweer. De brandweer toetst of er voldoende nooduitgangen zijn en of er alarminstallaties zijn. Als de nooduitgang niet uitgankelijk is, gaat men er van uit dat de groep je wel meeneemt of dat de muren en deuren dusdanig lang brandwerend zijn, dat de brandweer op tijd is om mij te redden.

Aantal ervaringen in de afgelopen tijd

- Ik weet inmiddels dat sommige horeca-zaken en voetbalstadions toegankelijk zijn. In die zin weet ik beter mijn weg te vinden.
- Sinds kort ben ik 'mystery-guest' voor De Zonnebloem. Ik ga daarvoor musea, theaters en stadions bezoeken en testen.
- Een poosje geleden hield ik een presentatie in een spiksplinternieuw schoolgebouw voor voortgezet onderwijs. Wat bleek?
 - Er was geen gehandicaptenparkeerplaats in de nabijheid van dit gebouw.
 - Ik zag aan de zijkant van de school 5 nooduitgangen, uitkomend op een meter boven maaiveld en met een trap naar beneden.
 - Er zat een zware dranger op de voordeur: ik had een arm nodig om de deur open te houden en twee armen om naar binnen te rijden...

De oplossing voor een dergelijke situatie met de school is om op een tijdig moment in het bouwproces ervaringsdeskundigen te betrekken. Bij nieuwbouw kosten aanpassingen dan nagenoeg geen extra geld. Wel als je die achteraf aan moet brengen.

- Ik heb aangeboden om via de gemeente mee te kijken met de tekeningen voor het nieuwe Atlas-theater in Emmen. De projectleiding zei: dat gaan we niet doen, daar hebben we geen geld voor.
Datzelfde geldt voor het aardbevingsgebied, waar nu gelukkig geld is voor herstel. Daar wordt nu gezegd: als we gaan bouwen, gaan we voldoen aan het Bouwbesluit. Maar het zou zo mooi zijn als toegankelijkheid ook direct meegenomen zou worden.
- Het stadion van FC Emmen. De provincie heeft een ½ miljoen subsidie gegeven voor veiligheid, voor de geluidsinstallatie en voor toegankelijkheid. Maar aan de toegankelijkheid is nog niets gedaan.
In Engeland is de toegankelijkheid van voetbalstations veel beter geregeld, o.a. met de sleutel, die past op ieder invalidentoilet in Engeland. In Duitsland hebben ze dat ook.
- De horeca blijft lastig. De zaken investeren niet zo snel in invalidentoiletten. En als het gaat om oude gebouwen, moeten we ook realistisch blijven.
De meeste restaurants waar je als rolstoeler goed terecht kunt, zijn die waar een zalencomplex aan verbonden is; die hebben vaak goed aangepaste toiletten.
- Toegankelijke openbare toiletten zijn er bijna niet. Als ze er zijn, zijn ze niet altijd open (bijv. in verband met de sluitingstijd van een warenhuis).
- Steeds weer “loop” ik tegen de beperkingen van het Bouwbesluit aan. Vandaar dat ik nu zelf een Programma van Eisen voor Toegankelijkheid van openbare gebouwen en openbare ruimtes heb ontwikkeld.

Wat kunnen gemeenten en provincie doen?

- Bewustwording stimuleren, ga in gesprek met ervaringsdeskundigen. Laat hen vertellen waar ze letterlijk tegen aan lopen of rollen.
- Als bestuurders en ambtenaren zo veel mogelijk zelf ervaren van de hindernissen.
- Gemeenten en provincie kunnen kenbaar maken dat het Bouwbesluit niet voldoet. Dat moet goed tussen de oren komen.
- Toegankelijkheid een plek geven in de omgevingsvisie. Alle gemeenten zijn druk bezig met nadenken over de uitvoering van de Omgevingswet en met het vaststellen van de kaders.

Gerrit Hidding is als bestuurskundige werkzaam binnen de ontwikkeling van maatschappelijk vastgoed. Hij is in deeltijd in dienst van de gemeente Stadskanaal en daarnaast is hij zelfstandig adviseur onder de naam [TG2 Advies](#). Wat staat voor Toegankelijk en Gastvrij Gebouw. Zijn motto is dat toegankelijkheid een vorm van gastvrijheid is.

“Ik beschouw toegankelijkheid bovendien als een onderdeel van sociale duurzaamheid. Een paar jaar geleden heb ik daarom Statenlid Peter Zwijs benaderd; hij verwees mij door naar Albert en Luuc en dat heeft geleid tot de oprichting van jullie Werkgroep Toegankelijkheid. De werkgroep heeft veel gedaan en bereikt op de lange weg naar bewustwording. Mijn complimenten daarvoor.”

5. Rondvraag

Wietze de Wind: de toegankelijkheid in relatie tot publiek en openbaar vervoer is misschien ook een onderwerp om aandacht aan te besteden.

Betty Hoogeveen laat 2 groene stickers zien die het ‘Heerenveens initiatief Toegankelijkheid’ (HiT) gebruikt om waardering voor toegankelijkheid te uiten of om te vragen in het vervolg rekening te houden met mensen met een beperking.

Jeroen Veltheer: Je kunt misschien Dick Houtzager (voormalig lid van het College voor de Rechten van de Mens) vragen over hoe toegankelijkheid het beste in de kaders van de Omgevingsvisie opgenomen kan worden.

6. Volgende vergadering

15 oktober 2019 van 17.00 uur tot ca. 19.00 uur.

Of er tussen 15 april en 15 oktober ook een vergadering wordt gepland hangt af of er onderwerpen spelen die daar aanleiding toe geven.

Aanwezigen:

Gasten:	Joop Brink, Willeke Hoiting, Koos Vos, Ruben Kunst
Voorzitter:	Hans Hornstra
Aa en Hunze:	Frits Klein Langenhorst en Patrick Petzinger
Coevorden:	Trijntje Venema
De Wolden:	Heleen Langen
Drenthe:	Ralph du Long
Emmen:	Eric Rougoor (vervangt Reyhan Horasan)
Hoogeveen:	Inge Oosting
Noordenveld:	Wietze de Wind
Westerveld:	Chrisstien Dollekamp en Henri Jansen
Adviseurs:	Gerrit Hidding, Jeroen Veltheer en Betty Hoogeveen
Ondersteuners:	Luuc Christensen

Verhinderd:

Assen:	Cindy Vorselman
Borger-Odoorn:	Jenine Bijker
Emmen:	Reyhan Horasan
Hoogeveen:	Stan van Eck
Meppel:	Jolida Voetelink
Midden Drenthe:	Dirk Jasper Keegstra en Joop Kramer
Tynaarlo:	Janny Roggen
Adviseurs:	Marisca Wesselius en Dinie Veld-Fonk
Ondersteuners:	Albert Huizing